

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

H. P. Hanssen: Museumsdirektør Dr. M. Mackeprang 60 Aar. — Salomon Frifelt: Tre Slægtled. — Cl. E.: Fra Brydningstiden. — J. Hansen: Hostrup Sogns gamle Kirkeregnskabsbog. — Chr. Thygesen Petersen: Et Hjemstavnskursus i et Landsogn. — Samleren.

Nr. 6. — 1. DECEMBER 1929. — 6. Aarg.

KJØBENHAVNS HANDELSBANK

KJØBENHAVN

ETABLERET 1873

Aktiekapital (fuldt indbetalt) . . . Kr. 50.000.000

Reservefond - 31.016.061

FILIALER I:

AABENRAA - AARHUS - ESBJERG - GRAASTEN
HADERSLEV - HORSENS - KALUNDBORG - ODENSE
RANDERS - RØNNE - SØNDERBORG - TOFTLUND
TØNDER - VIBORG - VARDE

Biler udlejes H. Jensen Toft

altid pæne og under paalideligt

Førerskab.

Ogsaa over Grænsen.

Humlekærren, Tønder

Tel. 255.

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Museumsdirektør Dr. M. Mackeprang 60 Aar.

Sønderjylland har givet Danmark to betydelige Historikere i nyere Tid: Rigsarkivar *A. D. Jørgensen* og Museumsdirektør *Dr. M. Mackeprang*.

A. D. Jørgensen var som bekendt fra Graasten. *Dr. Mackeprang* er fra Herregaarden Kiding i Graastens nærmeste Omegn. Fælles for dem begge er den varme Kærlighed, hvormed de omfatter deres Hjemstavn, dens herlige Natur og udmærkede Mennesker. Fælles for dem begge er endvidere deres dybe Grebethed af den nationale Kamp og deres uimodstaaelige Trang til at staa deres Landsmænd bi i Kampen ved at levere dem gode blanke Vaaben.

Mauritz Mackeprang er født paa Kiding, som hans Fader havde i Forpagtning, den 28. December 1869 og fylder saaledes 60 Aar i

denne Maaned. Han kom tidlig hjemmefra til Skolen i Sorø, hvorfra han 1888 blev Student. 1893 vandt han Universitetets Guldmedaille. 1894 blev han Magister art. Derefter fulgte et toaarigt Studium i Rom. 1897 blev han Assistent ved Nationalmuseet, og 1920 blev han udnævnt til Museets Enedirektør.

Dr. Mackeprang er en meget flittig Mand. Skønt Museernes Administration paafører ham et meget betydeligt Arbejde, og han desuden har mange andre Hverv at varetage, bl. a. er Formand for „Den danske historiske Forening“, har han dog faaet Tid til at udfolde en ret omfattende Forfattervirksomhed. Særlig indgaaende har han studeret vore Landsbykirker, hvis kyndigste Kender han for Tiden er. I Sønderjylland har han især vundet Paaskønnelse ved sin udmærkede Bog om „*Nordslesvig fra 1864 --1909*“, som ogsaa er udkommet i tysk Oversættelse og har vundet vid Udbredelse.

I Fortalen til denne Bog skriver Dr. Mackeprang, at den er skreven for alle Danske for at „vise dem, hvorledes nu snart i halv hundrede Aar en Del af det danske Folk under skiftende Vilkaar har ført en aldrig standset Kamp for sit Sprog, sin Nationalitet, sin Ret.“

„Men ikke mindst,“ sluttede han, „henvender han sig dog til dem, om hvem den handler. Der er vel mangen en Nordslesviger, der senere bittert har fortrudt, at han som 16--17 Aars Dreng valgte at gaa mod Nord, har følt det, som var han flygtet fra sin Del af Arbejdet. Maatte da denne Bog blive taget for god som en Rønningsmands Haandsrækning til dem, der blev dernede.“

Disse Ord viser Manden, hvis dybe Barndomsindtryk har sat varige Mærker i Karakteren. Men „Rønningsmand“ er kun den, der svigter sit Folk. Skønt Dr. Mackeprang var udvandret som Syttenaarig, kunde man dog ogsaa før Verdenskrigen med fuld Føje sige, at han levede midt i sit Folk. Han delte vore Sorger og Bekymringer, han delte vor Glæde og Jubel, han var med i vort Arbejde og vor Kamp. Og saaledes staar han den Dag i Dag som Sønderjyllands trofaste Søn.

Paa sin 60 Aars Dag vil der derfor blive sendt ham mange venlige Tanker og gode Ønsker hernede fra med Tak for de mange „Haandsrækninger“, som han har givet os i Aarenes Løb.

H. P. Hansen.

Den danske Landsby.

Tre Slægtled.

Af den smukke Bog „Gennem de jyske Udmarker“, som Forfatteren Salomon J. Frifelt paa H. Aschehougs Forlag har udsendt for Foreningen af jyske Landboforeninger, tillader „Maanedsskriftet“ sig at aftrykke Skildringen af Hans Christensen i Lavensby, Havnbjerg Sogn, indstillet 1925 til Sølvmedaljen for Landboflid af Als Nørreherreds Landboforening. Han er født 1872. Tjente som ung. Var tysk Soldat i 2 Aar. Gift 1895 med Christine Clausen, der døde 1903. 1904 købte han 7¹/₂ ha for 13000 Mark. Byggede Stald og Lade og købte lidt Besætning. Gælden var da 18000 Mark. 1913 byggedes en Svinestald for 1100 Mark. Ved Krigens Udbrud solgte han 45 Fedesvin for 7000 Mark. Deltog i Krigen fra Juni 1915.

Han har nu al sin Jord udlagt som Græsmark, har 10 Malkekøer og køber Størsteparten af Vinterfoderet til disse. Indtægt 1924: 12670 Kr. Udgift 9673 Kr. Overskud 2997 Kr.

* * *

*Hans Christensen, Lauensby, Havnbjerg Sogn,
Als Nørre Herred, Sønderborg Amt.
Indstillet 1925 af Als Nørreherreds Landboforening.*

Lauensby i Havnbjerg Sogn oppe i Nordals er en stor og velhavende Bondeby med mange Boel.

I tætte Klynger hygger Huse og gamle, solide Gaarde sig sammen og tvinger Vejene krogede og mellem Haver, Hegn og kalkede Længer. For den fremmede er Vejen ind gennem Byen speget at rede ud som et bugtet Harespor i Morgendug.

Men for den boende, der kender hver Krog, hvert Dige og Sving, er selv den krogede Gyde og det skæveste Skel forsynsvist og fast som selve Verdensordenen. Og han skutter sig kuldsikkert blot ved

Tanken om at flytte ud af Klyngen og bygge ude paa Bymarken.

I det vestligste Boel i Byen sidder en gammel Mand ved Vinduet ud imod Byvejen, der kroget vinder sig opad mellem høje Hegn.

Og Færdselen gaar ad Vejen, Dagligdagens Arbejdsfærdsel til og fra Marken: Barbenede Hyrdedrenge i Trav ud at flytte Køerne. Mænd og Karle og Arbejdsspænd ud og hjem. Og Piger og Karle til og fra Malkningen ude paa Marken — med raslende, tomme Spande ud, tunge, fyldte Mælkejunger hjem.

Altid er der Færdsel og Liv paa den Vej, hvor Byens Pulsslag rinder mellem Mark og Boel.

Mange nikker i Forbifarten til gamle *Jes Christensen*, og han nikker igen. Han kender alle dem, der hører Byen til, som han har kendt deres Fædre. For han er 91 Aar.

Og mange flere Dage, end i Hast kan tælles, har han siddet her ved Vinduet og syet det Tøj, som de sled, de, der færdedes ad Vejen derude.

„Æ ka mageligt blive 100 Aar“, siger han, „Var det bare int den Kuld.“

Altid døjer han med den Kulde, der lister og kryber ham op ad Benene. Den har egentlig siddet ham i Kroppen helt siden hin bitterligt kolde Vinternat for mange, mange Aar siden, da han stred sig frem ad den isglatte Vej nede fra Danevirke og op Nord paa.

„Det var en streng Nat den. Og det var int lette Dage, dem der kom bagefter.“

Hans svære, buskede Bryn trækker sig ned over Øjnene, mens han ser ud gennem Vinduet — eller kanske ser han under de sænkede Øjenlaag indad i det svundne.

En streng Nat, og int lette Dage, dem bagefter Nej, det er troligt nok, for *Jes Christensen* er Veteran fra 64 Danevirke-natten, Dybbøldagene Nej, det var ikke let.

Paa Vægpillen mellem Vinduerne hænger Billedet af en ung, flot Soldat, en Jæger fra 24de Regiment.

„Ham der? Ja, det skulde da være mig.“

Saa gammel er han ikke endnu, at Stolthed ikke skimtes i Stemme og Holdning, mens han viser Ungdomsbilledet frem.

„Ja, den Gang var der int ret meget, der kunde kue een“ — Han gir et lille Latterfnys og retter sig i Sædet. Jo, han er endnu en kraftig Skikkelse og ligner slet ikke det, man forestiller sig ved en Skræder — En rask og flot Soldat, det ser man paa Billedet, og det aner man, naar man ser den høje, hvidhaarede Olding.

„Ja, Krig er int Morskab! Æ har prøvet det, og Hans fik ogsaa sin Part.“

Gamle *Jes Christensen* bor hos Sønnen, *Hans Christensen*, og de

to har nu i mere end 20 Aar klaret sig selv uden kvindelig Hjælp i Huset eller Medhjælp af nogen Art.

Da Hans Christensen i 1895 blev gift med *Christine Clausen*, flyttede de nygifte ind i en lille Lejlighed i Farens Hus. Den gamle syede, og Sønnen gik paa Arbejde. Ikke almindeligt Daglejerslid, det gav for lidt, men den Slags, der var vanskeligt at lave og ikke saa efterspurgt og derfor bedre betalt. Han grov Brønde, drænedede og tækkede.

Det gav en god Dagløn, for ufarligt var det jo ikke altid. En Gang, da han var nede paa Bunden af en dyb Brønd, kom en Sten ned forbi hans Hoved saa tæt ved, at den strøg Huden af hans Tinding. En Tomme nærmere havde det været Døden. En anden Gang strøg en tung Spand ned tæt forbi ham. Jo, Daglønnen var tjent.

Men Hans Christensen tænkte: Naar de Bønder har Raad til at gi 10—12 Mark i Dagløn for det Arbejde, de ikke selv tør lave, saa maa det være godt at være Bonde, for de nøjes saa skam ikke med det samme, som Daglejeren faar -- Da han siden selv fik Jord, opdagede han noget andet --

Kun 8 Aar var de gift, saa døde Christine. Og Hans Christensen stod ene med sin lille Dreng og sin gamle Far.

Og ene og selvhjulpen blev han ved at være, endda han baade fik Jord og Dyr at passe.

1904 købte han $7\frac{1}{2}$ ha Ld. af Bymarken, og ved Siden af Farens Hus byggede han Lade og Stald. Det meste af Arbejdet lavede han selv, som han gjorde alt sit andet Arbejde uden Hjælp: Selv lavede han Maden, vaskede og holdt Huset i Orden. Det gik flinkt, da han først kom i Øvelsen.

Og i Høsttiden høstede han selv sit Korn og bandt det op, læsede selv og kørte det hjem -- „Det gaar grumme nemt,“ siger han. „Man skal bare hænge i.“

Da Sønnen blev voksen, droges han af Amerika. Han havde en Farbror derovre. Og Hans Christensen og den gamle i Aftægtsstuen blev endnu mere ensomme. Men Arbejdet blev passet som forhen, og intet forsømt.

Saa kom Krigen og satte Skel. Ogsaa for Hans Christensen i Lauensby som for saa mange andre.

I Juni 1915 kom Indkaldelsesordren. Og han maatte over Hals og Hoved sælge hele sin Besætning, leje Jorden ud og drage i Krig.

Det blev den russiske Front, og her maatte han de næste halvfjerde Aar døje en Trænkusks Genvordigheder. Var det end ikke Skyttegravenes Rædsler, det var dog Krig og Krigens Elendighed, Strabadser og Savn.

Han maatte i brandmørke Nætter kun ved Glimtet fra de fjendt-

lige Granater køre sit Spænd over de rivende polske Floder, hvor Broerne var sprængt, og kun Pionerernes gyngende Pindebroer eller nogle smalle, glatte Planker gav Fodfæste.

Da var det Livet om at gøre, at Kuskens Hænder ikke rystede om Tømmerne, blot en Alen eller endnu mindre til Siderne betød Døden.

Ikke blot Fødevarer maatte han nu og da savne, men tit selv de simpleste Smaating. Blot en Stump Papir til at skrive et Brev paa var i lange Tider en kostelig Vare, som næppe var til at opdrive.

En Dag fandt Hans Christensen en Lap forbrændt Papir, der var blæst ud fra en Brandtomt. Det var et lykkeligt Fund. Og paa det krøllede, flammemærkede Blad skrev han Brev til Sønnen i Amerika. Og Sønnen gemte omhyggeligt dette særegne Dokument om Krigens Kaar.

Og saa mærkeligt føjede det sig, at mens Faren var Soldat i den tyske Hær og gjorde sin tunge Pligt, saa gik Sønnen ind i den amerikanske Hær, blev forfremmet til Underofficer, og var med til at uddanne de Tropper, der sendtes til Frankrig.

Selv skulde han ogsaa ha været med over, men som den dygtige Instruktør han var, blev han i Stedet sendt ned til Sydstatene, hvor Uddannelsen af de mange halvblods Soldater krævede særlig dygtige og koldblodige Officerer.

— „Well, de var meget flinke, blot man forstod at ta dem. Men hedt Blod havde de. De længtes efter at komme til Fronten, som Børn herhjemme længes efter Juleaften.“ — —

Saa sært kan Traadene lægges i Livets Væv: Far og Søn i hver sin Hær i det store Opgør. — —

Først i December 1918 naaede Hans Christensen hjem til Lausby til sine tomme Stalde og sit ensomme Hus. Nu var han færdig med Krigen og skulde til at ha Driften sat i Gang igen.

Og med samme Ihærdighed som før tog han fat, der var nok til at gi begge Hænder fulde. — Han har det ikke som een af Kammeraterne fra Krigstiden, der altid gik rundt med en Hammer i den ene og en Knibtang i den anden Haand.

„Hør,“ sa Hans Christensen en Dag til ham. „Hvorfor gaar Du altid med det Værktøj, for Du laver jo da aldrig nogen Ting?“

„Ka Du tie med en Hemmelighed?“ sa Kammeraten og blinkede. Ja, det kunde Hans Christensen da nok.

„Jo, for jeg skal sige Dig, naar jeg gaar med den Hammer og Knibtang i Næverne, saa tror Officererne og alle andre, at jeg har gruelig travlt med et eller andet, og saa ka jeg saa dejligt faa Lov at gaa i Fred.“ — —

Ogsaa Hans Christensen har til hver en Tid Værktøj i Hænderne. Men det bliver brugt.

Nu har han 10 Malkekøer paa sine 15 Td. Ld. Og han er stadig ene om det hele.

En selvstændig og selvhjulpøn Mand i et og alt.

I Sommer er Sønnen hjemme en Tur fra Amerika. Han har lige før Hjemrejsen taget sin Magisterkonference og agter, naar han snart igen vender tilbage til Staterne, at fortsætte som Journalist og Forfatter. „De nordiske Emigranters Paavirkning af den nyere amerikanske Literatur“ er et Felt, han særlig har studeret og fortsat agter at dyrke. --

Stilfærdigt kommer han ind i Stuen og glider ned i en Sofakrog, og roligt og vurderende tar han Maal af Gæsten. Skønt endnu ung har han set saa mange Slags Mennesker i sine Dage, saa han har lært at se dem an. --

Og saa sidder da de tre her i samme Stue: Søn, Far og Bedstefar, hver paa sit Livsstade og med hver sit Udsyn til Livets Kampplads.

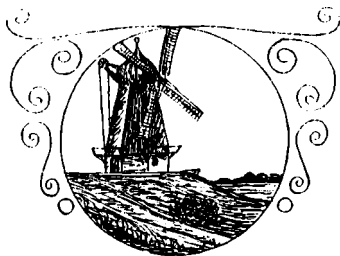
Den gamle i sin Armstol ved Vinduet, hvor han skiftevis ser ud paa det Liv, der glider forbi, og ind i sin Mindeverden paa det Liv, som er gledet. Stedse med sin Livsvej maalt ud fra den store Milesten i eget og Folkets Tilværelse: Danevirkenatten, Dybbøldagene.

Faren midt i Dagens travle Arbejde, selvtænkende som selvhjulpøn, altid rastløs i Gang med at udnytte sin Tid til det yderste. Nu mere for selve Arbejdets end for Fødens Skyld.

Og saa den unge, der just staar foran Indgangen til sit Livskald: at udrede de Værdier og den Aandsarv, hans Stammefrænder har mægtet at sætte ind i det store, nyformede Folks Literatur.

Tre Slægtled født af samme Rod og i samme Hjem og bundet sammen ved Blodets Baand, men med hver sin Tid og sin Skæbne til Forbundsfælle eller Modstander.

Alle tre Soldater og Krigsveteraner, men hver i sin Hær.

Fra Brydningstiden.

Provst Gabriel Koch i Døstrup.

Efter Pastor Jørgensens

„Chronik des Kirchspiels Døstrup“ ved Cl. E.

Paa *Mindetavlen* i Kirken staar: „Hr. Gabriel Koch, som var Personalcapellan i Aar, blev sin sal. Faders Eftermand i Decbr. 1821. Han var Provst i 27 Aar, R. af D. og Dbrmd., han døde d. 26. Octbr. 1865 som Sognepræst.“

Gabriel Koch besøgte Latinskolen i Ribe og blev Student i København i Aaret 1814. Den 20. Juli 1819 tog han Embedseksamen med Karakter Laudabilis. 1821 blev han Præst i Døstrup, fra 1832 til 1859 var han Provst for Lø Herred og Møgeltønder Birk. 1840 blev han Ridder af Danebrog, 1842 Medlem af Amtsraadet, 1860 Danebrogsmand. Den 30. April 1822 var han bleven gift med *Petronelle Lind*, Datter af Justitsraad, Bank-Administrator og Vajsenhus-Curator Jens Mathias Lind og Hustru Anna Maria f. Nimb, i København. I dette Ægteskab fødtes 7 Børn, hvoraf de 4 dog var dødfødte eller døde lige efter Fødslen. De øvrige tre var følgende:

Michael Bendix Holst Koch, f. 26. Febr. 1823, død 1843,

Christian Frederik Koch, f. 9. Febr. 1827, død 1895 som Stiftsprovst i Ribe,

Christian Carl Frederik Brorson Koch, f. 22. Marts 1832, død 26. Dec. 1842.

Kun et Barn overlevede altsaa Faderen.

Gabriel Koch virkede i en religiøs og national Brydningstid. Da han blev Præst, var han Rationalist som Faderen, men han vendte sig med Tiden bort fra Rationalismen. Grundtvig havde ikke hans Sympati, han sluttede sig til Biskop Mynsters *højkirkelige Retning*.

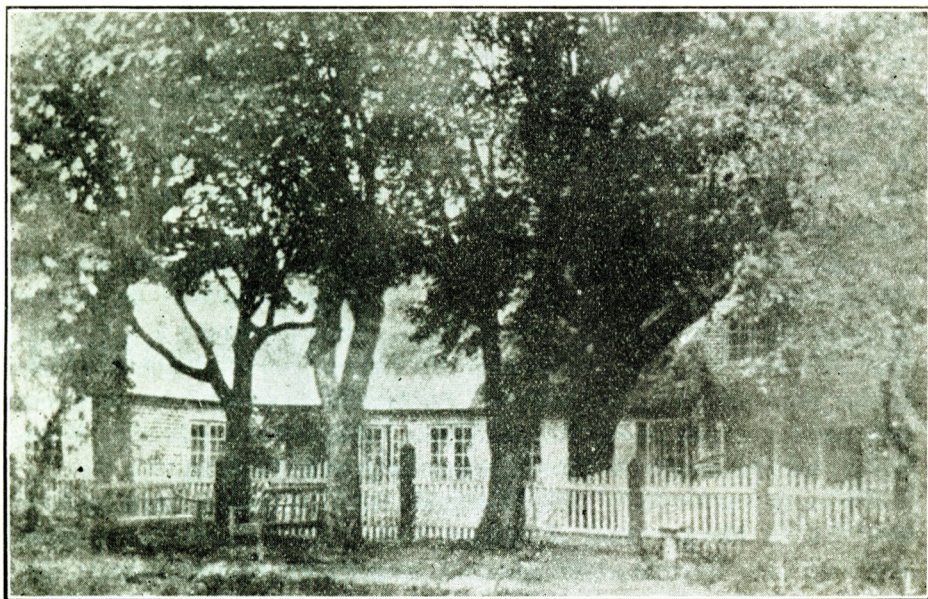
I de *nationale Brydninger* stod han naturligvis paa dansk Side. Hans Morbroder, Præst og Professor K. F. Brorson, var Formand for en særlig „Forening af fødte Sønderjyder til den danske Almues Oplysning og det danske Folkesprogs Uddannelse i Slesvig.“ Man uddelte danske Bøger, og Gabriel Koch fik 1838 ogsaa en Læseforening i Gang i Døstrup Sogn. Den mødte dog ikke Interesse nok og maatte opløses i 1847. En lille Bogstamme fra denne Tid fandtes endnu, da Sprogforeningen oprettedes, og den gik saa ind i Sprogforeningens Sognebibliotek. Iøvrigt var Gabriel Koch ret tilbageholdende i det nationale Spørgsmaal.

Pastor Koch var en meget streng, alvorlig og *myndig Mand*. Hans Konfirmander frygtede ham, i Sognet var han meget respekteret,

og med fast Haand styrede han Kirkens, Skolernes og Fattigvæsenets Anliggender.

Han søgte at faa *Tiendevæsnet* ordnet paa et nyt Grundlag, men stødte derved paa Sogneboernes Modstand. *Præstegaardsjorderne* blev delvist udlejede, og nogle „Mensaljorder“ solgtes. Han udvidede *Præstegaardshaven* betydeligt og gjorde saa meget til dens Forskønnelse, at den blev berømt viden om. Derimod blev han boende i den

Den gamle Præstegaard i Dostrup.

meget gamle *Præstegaard*, der, saa vidt man kan se, har tjent som Bolig for hele Rækken af de 10 Præster af en Slægt. Først hans Efterfølger, Pastor Wernich, fik en ny Præstegaard.

Ved *Kirken* foretoges en Del Forandringer. 1822 25 omsattes Kirkegaardsdiget, og man solgte for over 41 Rdlr. Kampsten af det gamle Dige. Desværre maatte Diget igen tjene som Stenbrud i 1865, da den nye Landevej fra Tønder til Ribe blev bygget. 1834 indbyggedes et nyt Bræddeloft i Kirken, 1857 -- i den store Kirkerestavringstid -- nye Vinduer, en ny Indgangsdør i Taarnet og Jernballistre foran Alteret. Samtidigt fjernede man Vaabenhuset og den udvendig til Korrundingen tilbyggede Skriftestol. Det var sikkert ikke altsammen Forskønnelser, lige saa lidt, som naar Præsten 1828 anskaffer „en liden Terin at bruge ved Barnedaab i et ubrugbart gammelt Messing Bækkens Sted.“

I Gabriel Kochs Tid byggedes nye *Skoler* over hele Sognet. 1847

indviedes Skolen i Drengsted, 1848 i Lovrup, 1851 i Døstrup, og samme Aar byggedes en ny Vinterskole i Vinum. Samtidigt indrettedes en fælles Skolekasse for hele Sognet, saa de enkelte Byer ikke mere skulde sørge for deres Skoler.

Med særlig kraftig Haand ordnede Gabriel Koch *Fattigvæsnets* i Sognet. 1826 byggedes midt i Sognet en Fattiggaard eller rettere et *Arbejdshus*, thi Fattiglemmerne stod under meget strengt Opsyn og maatte arbejde for Fattigvæsnets Regning. 1836 lod Gabriel Koch trykke nogle „Bemærkninger om Døstrup Sogns Arbejdshuus, og hvad Erfaring i flere Aar har vist sig med Hensyn til Fattiglemmernes Forsørgelse i samme.“ Ordningen blev kendt og efterlignet viden om. Fra København kom Etatsraad og Cancellideputeret Lange, ledsaget af Stiftsamtmand Kammerherre Castenschjold, og studerede Indretningen. Hvor mange fattige der dengang var, ses deraf, at der 1836 alene var 28 Børn i Arbejdshuset.

„De ældre sysselsættes med det Arbejde, som de forstaae, og som de sædvanlig medfører Redskaber til. De Yngre oplæres i de samme Arbejder, saasom at kniple, spinde, strikke, snoe Halmreeb o. s. v. Uld, Hør og Blaar indleveres sædvanlig fra Eggen til Forarbejdelse i Stiftelsen, mod sædvanlig Spindeløn. Forsaavidt Sysselsættelse stundom ikke haves nok paa denne Maade, kjøber Fattigvæsenet selv slige Materialier, og forarbejder samme til eget Brug eller til Salg.“

Kosten var tarvelig. Til Middag fik man to Gange ugentlig Kaal med Sul, 2 Gange Grød, 2 Gange Vælling med Kartoffler, 1 Gang Øllebrød med Kartoffler. Til Aften fik man varmt Øl med Brød i, om Morgenen varm Mælk med Brød i. Ialt regnedes $\frac{2}{3}$ Pund Kød pr. Person om Ugen.

Sogneboerne støttede Præstens Bestræbelser for at faa Fattigvæsnets ordnet og *Betleriet afskaffet*. 1837 den 6. Nov. „blev paa Døstrup Byes Grandestævne indgaet fælles Overenskomst om, for at standse Betleriet, at ingen for Fremtiden herefter maa give Almisse til Betlere, under hvad Navn nævnes kan. Skulde nogen herimod vise sig forsømmelig og det ham overbevises, at han enten selv eller sine Huusfolk har overtraadt fornævnte Forpligtelse. Da haver han her paa Grandestævnen strax att erlægge 1 Rbdlr. Sølv til Mulct.“

Den kraftige og myndige Provst Gabriel Koch led i de sidste Aar af Alderdomssvaghed. Han maatte derfor holde en *Kapellan*. 1860 til 1861 var Jens Thomsen Clausen Kapellan, 1861 til 1865 Christian Frederik Dau (Sognepræst i Ballum fra 1865—1873).

Da Klokkerne ringede over Kong Frederik den Syvende, fik den store Kirkeklokke en Revne, saa den maatte omstøbes. Dette var endnu ikke sket, da Gabriel Koch blev stedt til Hvile paa Døstrup Kirkegaard den 23. Oktober 1865. Saaledes kunde man til Begravel-

sen kun ringe med den lille Klokke. Præstens Modstandere i Sognet saa deri Himlens Straf, fordi han havde været saa haard mod de fattige, over hvis Lig der ogsaa kun maatte ringes med den lille Klokke.

Gabriel Koch, den sidste i Rækken, kom til at ligge ene i sin Grav. Hans Enke døde 1873 i Herning, hvor Sønnen dengang var Præst, og hun blev begravet der, da der nu var rejst Græsepæle ved Kongeaaen.

I Modsætning til Sognets Indstilling udnævnte Kong Wilhelm af Preussen ved Allerhøjeste Kabinetsordre af 28. Februar 1866 Pastor *Wernich* i Rinkeæs til Sognepræst i Døstrup. Dermed var den sammenhængende Præsterække brudt, og Oplysninger om de følgende Præster skal derfor heller ikke meddeles her.

Hostrup Sogns gamle Kirkeregnskabsbog.

Af Sognepræst J. Hansen, Hostrup.

Af den gamle Kirkeregnskabsbog fra 1636 og følgende Aar hid sættes følgende: Paa Bindet kaldes Sognet „Hostorp“, inde i Bogen bruges dog for det meste den nuværende Skrivemaade. Regnskabet for 1636 er skrevet paa højtysk, men saa følger der plattysk for 1637--1650. Fra 1651 af bruges udelukkende højtysk.

Møntfoden var lybske Mark, Skilling og Penninge (1 Mk. á 16 Sk. á 12 Pf.).

De to „Kirkejurater“ forelagde aarlig deres Regninger, og Amtsskriveren opsatte derefter Regnskabet saadan, som det staar i Regnskabsbogen. Der betaltes bestemte Gebyrer til Amtmanden (1 Mk. 8 Sk.), Provsten (3 Mk.) og Amtsskriveren (1 Mk. 6 Sk.); Provstens og Amtsskriverens „Jung, Kock, Fusknecht (Fodtknecht)“ fik 1 Mk. For „Zehrung“ („Tering“) i Præstens Hus udredes hvert Aar 6 Mk. 3 Sk. og i Drikkepenge 2 Mk. 9 Sk. Juraterne fik som Godtgørelse for deres Arbejde hver 2 Tønder Korn af Korntienden, som ialt var 30 Tønder aarlig. Hver Tønde regnedes til 3 Mark. Juraterne har bl. a. sørget for Opkrævningen af Korntienden og den øvrige Kirkeskat i Form af Stolestadepenge. Over disse sidste førte de en særlig „Mahn- und Hebungsbuch“ (Mahnbok). Blev der Overskud i Kirkekassen, maatte Juraterne forrente Summen med 5 Procent.

I Aaret 1636 hed begge Juraterne ens, nemlig Thomas Nielsen, den ene fra „Jesing“, den anden fra „Rorkarr“.

Ret interessant er det at læse om de Understøttelser, der hvert Aar betales til nødstedte Personer udenfor Sognets Grænser, tildels langt borte fra. Disse Understøttelser ydes efter „Hans Fyrstelige Durchlauchts naadigste Forskrift“. De nødstedte er Folk, som har lidt Skade ved Ildebrand og Vandflod, eller det er unge Mennesker, som skal udløses af tyrkisk Fangenskab (saaledes 1642, 1655 og 1662). Men ogsaa til Nybygning, Udvidelse eller grundig Reparation af Kirker ydes der Bidrag. 1636 gives der f. Eks. til den ved Guds Vejr nedbrændte Kirke i Faretoft 3 Mk. og til Præsten sammesteds 1 Mk. (Præstegaarden er nok ogsaa brændt med); 1646 fik Ladelund Kirke 6 Mk.; 1691 betales til „Hilligvard“ (Hellevad?) Kirkes Reparation 3 Mk.; 1696 til Garnisonskirken i Tønning 4 Mk.; 1701 atter til Faretoft Kirke 3 Mk.; 1707 til Kirken i Abild 9 Mk.; 1732 til Kirken paa Ærø 3 Mk.

1636 faar tre Præster fra Nordstrand tilsammen 2 Mk. Disse tre har ikke blot mistet deres Ejendele ved den store Vandflod i 1634, men ogsaa store Dele af deres Sogne. Det var nemlig Præsterne fra Trindermarsch, Geikenbüll og Evensbüll.

Præster helt nede i Mecklenborg faar sommetider ogsaa en Haandsrækning. Fra den nærmeste Omegn understøttes Enken efter en Kapellan eller Diakonus i Bylderup i en længere Aarrække med 1 Mk. 8 Sk. aarlig. Hun hed Catharin og hendes afdøde Mand Hr. Jens. Hun boede i Lændemark. Dette Bynavn skrives ofte „Len“ — og derefter følger saa Tegnet for Markmønten. 1636 faar „der arme Prediger Petrus Paludanus“ 3 Sk. Han var vist en Søn af den første kendte evangeliske Præst i Bylderup. Jensens Statistik meddeler bl. a. om ham, at han 1613 maatte nedlægge sit Embede, da han nogle Aar i Forvejen havde mistet sit Mæle.

1656 tildeltes Skolemester i Rødenæs 1 Mk., 1691 og følgende Aar bevilgedes der Hostrup Sogns Lærere i Jejsing, Rørkær og Solderup hver 3 Mk. Tilskud til deres Løn.

1656 faar nogle „afbrændte“ i Lund 2 Mk. 15 Sk., 1648 en Benned Jessen fra Harres 1 Mk., 1646 Kromanden fra Hellebæk, Lorens Jacobsen, 1 Mk.

Ogsaa Munke og andre Katoliker, der antog den evangeliske Tro, har faaet Hjælp herfra.

Disse Eksempler slaar vel til for at vise den kirkelige Velgørenhed paa de Tider; de aabenbarer Fællesskabet og Sammenholdet indenfor den evangeliske Kirke paa en smuk Maade.

Hvert Aar anskaffedes der til Sognekirken 2 Vokslys paa 6 til 9 Pund. Prisen var 1 Mk. for hvert Pund. Arbejdet for at lave to Lys betaltes med 1 Mk. 8 Sk.

1644 købte man Reb til begge Klokker. 1650 faar Sognet Lov

til at bruge Kirkekassens Overskud til Hjælp til „den ene Klokke“, som altsaa har trængt til Omstøbning eller noget lignende. Nu har vi som bekendt kun én Klokke (støbt i Lybæk 1790).

1645 anskaffes en ny Messedragt, fordi den gamle var „verschlethen und thorethen“. Den kostede hele 160 Mark. Men de 123 Mk. 8 Sk. indkom ved frivillige Gaver fra Sognets Beboere, saa Kirkekassen kun havde at udrede de 36 Mk. 8 Sk. Til Messedragten indmures 1646 et Skab. To Mand havde Arbejde derved i to Dage og fik herfor 4 Mk. paa egen Kost. Af Kalk og Sten brugte de for 2 Mk., og en Laas til Skabet kom paa 1 Mk. 8 Sk.

1647 repareres Ligbaaren, „de Dodenbøhr“. 1674 anskaffes to nye Baarer for 23 Mk. 8 Sk. 6 Pf. og 1719 én ny til 11 Mk.

Til Sammenføjning af de dengang kun pløjede Brædder købte man tomme Salttønder for 2 Sk. Stykket og lavede saa deraf de tynde Trælister (Fjedre), som man endnu kan finde siddende mellem Loftso- og andre Brædder fra gammel Tid.

1637 byggedes med Hans fyrstelige Naades særlige Tilladelse en Kirkegaardsport. Dertil medgik der 13,000 Mursten til 24 Mk. 4 Sk. Teglmesteren fik desuden 13 Sk. i Tælle-Penge, altsaa 1 Sk. pr. Tusind. Porten fik et lille Tag af Tagsten.

Samme Aar indsatte en Glarmester ikke mindre end 140 Ruder i Kirken i fire Dage, og Jens Lausen og Peter Christensen fra Jejsing murede Siddebænke i Karnhuset.

1648 blev der lavet et nyt Vindue til Kirken.

Taarnet ramtes af Lynet og faldt ned i Aaret 1650, 1671 blev Taarnets Nordside nytækket. Man har vel efter Lynnedslaget brugt de gamle Blyplader, ellers kunde Taget ikke allerede være saa daarligt efter 21 Aars Forløb.

1686 blev der bygget et nyt *Ambonium*.

Krigstiderne spores ogsaa i Regnskabsbogen. Saaledes er Regnskaberne for Aarene 1657--1660 ikke revideret Aar for Aar som ellers; det er Svenskekrigen, som gør sig gældende. Blandt Udgifterne findes saaledes ogsaa 6 Mk. for en saakaldt „*Salvagarde*“ hos den kurfyrstelige brandenborgske Armé, et Dokument, hvori en Hærfører lovede Beskyttelse og Fritagelse for Overlast og Afgifter. Maaske Salvagarden har været til Gavn for Kirkens Ejendom, men Sognets Folk har sikkert døjet en hel Del. I Regnskabet fra 1662 bemærkes, at Kirkeskatten ikke har kunnet inddrives hos adskillige, tildels i de sidste 5 Aar, „wegen der wüsten und verarmten Restanten.“ Lignende Tilføjelser findes ogsaa i de følgende Aar: „an wüsten Bohlen gehen ab . . .“ I Aarene 1677 79 har Tiderne atter været saa urolige, at den aarlige Revision bortfaldt. Men 1679 blev der „til Tak for den kære Fred“ indsamlet en *Freds-Kollekt* i Sognet, som foranstaltedes

af daværende Sognepræst, Magister Johann Mauritius og indbragte 76 Mk. 6 Sk. For disse Penge købtes i 1680 4 nye *Liglagener* til 100 Mk. 11 Sk., idet Præsten betalte det manglende Beløb af sine egne Midler og desuden endnu forærede Lys til Alteret (ialt 13 Pund).

1668 forærede Hr. Hans Clausen paa Solvig et nyt *Tæppe til Alteret*. Pigen, som bragte Gaven, fik 6 Skilling i Drikkepenge af Kirkekassen.

I 1710 betaltes der efter Hertugens Forordning 18 Mk. til Kirkekassen for en *Hjemmekopulation* paa Solvig.

Et Hjemstavnskursus i et Landsogn.

Ved Fastlæggelsen af Vinterens Foredragsrække fik vi her i Døstrup den Tanke i Foredragsrækken at lade afholde et to Dages Hjemstavnskursus. Dagene blev fastlagt til Søndag den 17. November med fire Foredrag og til Mandag den 18. November med to Foredrag.

Foredragsholdere og Emner var følgende:

Lærer Feddersen-Jensen, Visby: Om Trøjborg og dets Betydning for Vestslesvig.

Pastor Jørgensen, Skærbæk: Rets- og Kulturforhold paa Vesterøgnen.

Seminarielærer Otterstrøm*): Vestslesvigs Natur.

„ Eskildsen: Vestslesvigske Gaarde (med Lysbilleder).

Pastor Helms, Mjolden: Hans Adolf Brorson.

Pastor Jensen, Møgeltønder: Slægten Boysen fra Emmerlev.

Desuden var der fra Nationalmuseet og Dansk Folkemuseum stillet tre Serier Lysbilleder over „Vestslesvigske Billedskærerarbejder“, „Vestslesvigsk Byggeskik“ og over „Tønder-Kniplinger“ gratis til Raa-dighed, ligesom der var fremlagt Hjemstavns litteratur, der var laant paa Sønderjydske Landsbibliotek i Aabenraa, ligeledes gratis.

Hjemstavnskurset var i enhver Henseende vellykket, Tilslutningen var god. (Søndag Eftermiddag ca. 70 Deltagere; Søndag Aften henved 120 Deltagere og Mandag Aften henved 150 Deltagere). Fra Deltagerne har jeg kun hørt udtalt Glæde over det Indblik, der blev givet dem i Hjemstavnsens Bog.

*) Blev forhindret paa Grund af Sygdom. I hans Sted indtraadte Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.

Regnskab.

Solgt Abonnementskort for . . . Kr. 280,—	Honorar til Foredrags- holdere Kr. 70,—
hvoraf der maa tilfalde disse Foredrag . . . „ 56,—	Leje af Forsamlings- huset „ 40,—
Indtægt ved Adgang og Kaffebord „ 114,25	Kaffe etc. „ 18,20
	Trykning af Program- mer „ 15,—
	Porto og Budpenge . . „ 8,—
	Overskud „ 19,05
<u>Kr. 170,25</u>	<u>Kr. 170,25</u>

At Regnskabet balancerer saa godt, skyldes foruden den gode Tilslutning især Foredragsholderne, der har skaanet os paa det mest mulige for Honorar. — Tak for det. —

Paa Foredrags- og Ungdomsforeningens Vegne
Chr. Thygesen Petersen.

Døstrup i November 1929.

SAMLEREN.

Den sorte Genstand. For omtrent 50 År siden sad et Par mindre Børn i en Gård i Vester-Lindet alene inde i Stuen i Mørkningen. Pludselig styrter de ud til Moderen og fortalte, at de var bange; for der stod en stor sort Ting derinde. Moderen gik derind, men så intet.

Nogen Tid efter døde et lille Barn i Gården, og da Ligkisten, som var sort, var bleven hentet, blev den sat på to Stole lige på det Sted, hvor Børnene havde set den sorte Genstand.

Fortalt mig af Børnenes Moder.

I. H. Byriel, Ø. Vamdrup Skole.

En kaad Spøg. Under det gamle Kirketaarn i Visby fandtes der en aaben Begravelse, hvori de adelige Slægter fra Trøjborg blev hensat. Da man i Midten af det 19.

Aarhundrede rev Taarnet ned, blev Gravkammeret fyldt med Jord, efter at Ligene først var tagne op af Kisten og jordede i en Fællesgrav paa Kirkegaarden. Ved den Lejlighed blev der drevet nogle raa Løjer af Arbejderne. En Mand tog saaledes et velbevaret Lig op af Kisten, rejste det over Ende og spankedé omkring med det paa Kirkegaarden, idet han flyttede Ligets Ben og under Tilskuernes Latter fremkom med en hel Del kaade Vittigheder. I sin ældre Alder klagede Manden sig meget over denne sin Gerning. Han fortalte, at han næppe kunde have Ro for den i Drømme, det var, som den døde bebrejdede ham, at han ikke kunde lade ham ligge i Fred i Graven, da han dog selv om kort Tid skulde ligge i sin Grav og være lige Kaar underkastet.

Kasper Jensen, Broager.

Gengangeren i Jejsing. I en Stald i Jejsing gik der en Genganger, der havde gjort noget ondt i levende Live og derfor ikke fandt Hvile efter Døden. Den ene Præst efter den anden blev hentet, men ingen kunde mane ham ned i Jorden igen. Da paatog hans egen Søn sig det. Han gik en Nat ved Tolvtiden over i Stalden. Faderen kom, og da han saa Sønnen, sagde han: „Du er dog min Søn!“ — „Jeg er Guds Søn, men du er en Djævel!“ svarede Sønnen. — „Du har taget en Kage af en Kones Kurv“. — Da kastede Sønnen en Søsling hen for Faderens Fødder og sagde: „Nu er den betalt“. — Han stod saa ganske stille og saa Faderen stift i Øjnene. Da sank Gengangeren langsomt ned i Jorden og kom ikke op mere.

Hans Korsgaard, Jejsing
(fortalt af min Bedstemor).

Mundheld.

1. Æ er li'glaj, om æ Kvorn det stigge, æ køfe mit Brød alli'vel.
2. Do er kræsen li'som e Smejs Kat, den vild' it æd' Hø.
3. Novve er bedr' som slet it, soj æ Kuen, da slikked' hun æ Gryd' sammel med æ Hund.
4. Et let Hjart' gør æ Vej kort.
5. Vand løffer te æ Straend o' æ Pæng te den rig' Mand.

Cecilie Tygesen, Emmerske.

Gamle Sejer om Høsten.

1. Hven æ Rønbær æ rød,
så æ e Merrasøvn død,
o' så dovve æ Rov te Brød.
2. Hven vi ser Hovveskok,
så må vi Nørre plåk,
o' hven vi ser Tarrestug,
så æ det midt i æ Nørreug'.

Dorthea Johansen, Ny Skovbøl.

Hylden paa Sønderløgum Kirkegaard. Der gaar et Sagn om,

at for nogle Aar siden groede der et Hyldetræ paa Sønder-Løgum Kirkegedige. Hvis det groede sig saa stort, at en Hest kunde blive bundet ved det, vilde Kong Christian komme og binde sin Hest ved Træet. Men Træet blev aldrig saa stort, og Kong Christian kom jo heller ikke saa langt.

Anne Reggelsen, Toghale.
(efter min Mor, der er fra Sønderløgum).

Stjaalet af de underjordiske. Sillehøj i Brandsbølle siges at have Navn efter et lille Barn Sille, som blev bortstjaalet af de underjordiske ind i den Høj.

Pastor C. Knudsen, Lysholm.
(ved C. Ludvigsen, Aabenraa).

Jule-Overtro. I gamle Dage troede man, at Kl. 12 Julenat stod alle Køerne op og talte med hverandre, og da skulde man vogte sig for at gaa ind i Stalden til dem.

Juleaften inaa Kvinderne ikke sy, for hvis de gør det, faar de bulne Fingre hele Aaret.

Hans Thomsen, Jejsing.

Den synske Skrædder. For cirka halvtreds Aar siden boede der i Fole ved Gram en Skrædder, der var født Lillejuleaften. Denne Skrædder var synsk. Samtidig boede der en Gaardejer D. i Fole, han var født Juleaften; men ham var der ikke noget mystisk ved.

En Dag siger Skrædderen til D. „Hvor var du henne i Gaar Aftes, du kom kørende med den ene Hest for Vognen og den anden laa oppe i Vognen?“ D. hævdede, at han ingen Steder havde været, men ligget hjemme i sin Seng.

Tre Uger senere var D. til Mølle, da brækkede den ene Hest Benet, blev skudt og kom op at køre i Vognen, som Skrædderen havde set det.

Ellen Petersen, Hadeislev.

Tønder Amts Centraltrykkeri

Østergade 40

Tønder

Telefon 141

Bog- og Akcidenstrykkeri
Formularlager - Bogbinderi

Cl. Eskildsen:

Østfront-Vestfront

som er en af de interes-
santeste Krigsbøger.

Bogen, som er gennemillustreret med
egne Fotografier, bedes forlangt gennem

Hans Beck's Boghandel

Tønder.

Johs. Paulsen Schmidt's Boghandel, Tønder

Vestergade 67

Telefon 261

Stort Udvalg i Skønlitteratur, Fylde-
penne, Æskepost, billige franske
Raderinger og Lædervarer.

Hurtig

og præcis Besørgelse af alt indenfor Bog-, Kunst og Musik-Branchen
fra Inland og Udland.

I VESTSLESVIG

bør man læse

VESTKYSTEN.

Bil-

Traktor — Motor — Maskin

Smøre-

Olier

Fedt, Vognsmørelse, Gear-
kasseolie og Drivremme

kun Ima Kvaliteter

CARL BORCH

Tønder

Telf. 44

H. P. Lorentzen

V. J. Lund's Efftl.

Bogbinderi og
Protokolfabrik

TØNDER

Østergade 40 Telf. 106 Over Gaarden

Alt Bogbinderarbejde
udføres hurtigt og solidt.

**LYS & KRAFT
RADIO**

STOREGADE 24 TLF. 378

N. PICULELL

Sønderjydsk Maanedsskrift Tønder

Postgiro Nr. 9816.

Abonnementspris fjerdingaarlig ved Posten Kr. 1,65, — i
Boghandelen eller frit tilsendt fra Seminarielærer Eskildsen
i Tønder Kr. 1,50.